

Martina Pavić, Daša Farkaš

mpavic@ihjj.hr

Institut za hrvatski jezik, Zagreb, Hrvatska

dfarkas@ffzg.unizg.hr

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Hrvatska

ŠTO JE TIPIČNO U SKLONIDBI GLAVNIH BROJEVA

Prethodno priopćenje

<https://doi.org/10.17234/HDPL.2025.03>

Sažetak

Ovaj se rad bavi stvarnom upotrebom i sklonidbom brojeva *dva/dvije, tri, četiri*. Prikazano je korpusno istraživanje sklanjanja tih brojeva u sintagmama tipa *broj + (pridjev) imenica* i prijedložnim izrazima tipa *prijedlog + broj + (pridjev) imenica*. Istraživanje je provedeno na trima korpusima hrvatskoga jezika: 1. hrvatska strana korpusa RomCro koji sadržava književne tekstove koji su prošli lektorsku i uredničku intervenciju i koji se smatraju višim varijetetom; 2. korpus hrvatskoga jezika MaCoCu koji sadržava internetske tekstove koji se smatraju nižim varijetetom; 3. ParlaMint – Croatian parliamentary debates (saborske rasprave na hrvatskom⁴) koji se smatra govorenim varijetetom. Istražena je pretpostavka da se propisana sklonidbena pravila ne provode dosljedno bez obzira na jezični varijetet, ali da su ipak bolje prihvaćena u književnom tekstu u odnosu na internetske i saborske tekstove. Posebna pozornost posvećena je prijedložno-padežnim izrazima u kojima je brojevana riječ jedna od sastavnica te je istraženo je li okamenjeni akuzativ postao češćim izborom govornika od dekliniranih oblika. Također je prikazano ovisi li sklonidba broja u prijedložno-padežnom izrazu o konkretnom prijedlogu i padežu koji on traži ili je okamenjeni akuzativ tipičan za sve prijedloge. Rezultati ovoga istraživanja pokazuju prati li tipična upotreba brojeva u stvarnom diskursu ono što je propisano u priručnicima i potencijalno se mogu upotrijebiti u novijim opisima brojeva kao gramatičke kategorije.

Ključne riječi: glavni brojevi; sklonidba brojeva; korpusno istraživanje.

1. Uvod

Glavni brojevi u hrvatskom jeziku imaju važnu ulogu s obzirom na to da se pojavljuju u gotovo svakom iskazu te su među prvim riječima koje usvajaju djeca i uče stranci. Zbog svojega oblika i tvorbe imaju posebno značenje u povijesti jezika i gramatici (Hamm 1956: 9). Sveprisutni su u svakodnevnoj komunikaciji, stoga su zanimljivi ne samo s gramatičkoga nego i s filozofskoga, kognitivnolingvističkoga i pragmalingvističkoga stajališta. Tafra (1989: 235) brojeve definira kao „sustav leksičkih jedinica koji označavaju količinu jedinki, pa su zbog toga jednoznačne“, ističući pritom da su brojevi tek u 18. stoljeću dobili status vrste riječi. Prema uzoru na Bartola Kašića prije ih se smatralo vrstom pridjeva. Raguž (1997: 105) ističe da je izdvajanje brojeva kao zasebne vrste riječi samo rezultat gramatičarske tradicije.

Glavni ili kardinalni brojevi, kako navodi Marković (2012: 484), služe za prikaz točne, izmjerene ili prebrojene vrijednosti imenice. Brojevi, a posebno glavni, čine zatvoren sustav koji se razvio u prošlim vremenima tvorbenim načinima od kojih su neki karakteristični isključivo za brojeve (Matas Ivanković 2020: 856).

U hrvatskim gramatikama podjela brojeva nije dosljedno prikazana. To se po najprije ogleda u riječima *dvoje*, *troje*, *četvero* koje gramatika Barić et al. (2005) svrstava u zbirne brojeve, a Raguž (1997) te Silić i Pranjković (2007) smatraju da su to brojevne imenice.

Hrvatske gramatike ne donose sustavan prikaz pravila o sročnosti i sklonidbi glavnih brojeva, a u opisima se uočavaju određene nedosljednosti. Najviše je nejasnoća povezano s brojevima *dva/dvije*, *tri* i *četiri*, za koje se često navodi da se sklanjaju isključivo u višim funkcionalnim stilovima. Pretpostavka da je poznavanje sročnosti i sklonidbe brojeva dio imanentnoga gramatičkog znanja govornika dovela je do praznina u normativnim opisima i do neujednačenosti u stvarnoj uporabi.

2. Predmet rada

Cilj ovoga rada jest istražiti stvarnu upotrebu brojeva *dva/dvije*, *tri* i *četiri* u hrvatskom jeziku s posebnim naglaskom na njihovu sklonidbu. Analizirat će se kako se ti brojevi pojavljuju u sintagmama tipa *broj + (pridjev) imenica* te u prijedložnim izrazima tipa *prijedlog + broj + (pridjev) imenica*. Posebna će se pozornost

posvetiti okamenjenom akuzativu koji se u prijedložnim izrazima često pojavljuje kao preferirani oblik.

Istraživanje se temelji na trima korpusima hrvatskoga jezika: (1) književnim tekstovima korpusa RomCro, koji se smatraju višim varijetetom; (2) internetskim tekstovima korpusa MaCoCu, koji se uzimaju kao primjer nižega varijeteta; te (3) transkribiranim raspravama sjednica Hrvatskoga sabora u korpusu ParlaMint, koje predstavljaju govorni varijetet. Na temelju usporedbe tih korpusa provjerit će se u kojoj se mjeri sklonidbena pravila provode u različitim jezičnim varijetetima, odnosno razlikuje li se stvarna uporaba od normativnih preporuka.

Polazna je pretpostavka da se propisana sklonidbena pravila ne provode dosljedno bez obzira na varijetet, ali da su ipak bolje prihvaćena u književnim tekstovima u odnosu na internetske i govorne.

3. Sklonidba brojeva – prikaz literature

Glavni brojevi *dva/dvije*, *tri*, *četiri* nalaze se na razmeđu pridjevskih i imenskih kategorija: poput imenica imaju vlastite padežne oblike, a poput pridjeva ulaze u sintagmatske odnose s imenicama te s njima ostvaruju određenu sročnost.

Marković (2012: 463) ističe:

Brojevi se (engl. *numeral*, lat. *numerus*) zbog svoje osobite semantike – iskazuju točnu, upravo prebrojivu i prebrojenu količinu, *brojnost*, ili pak točan redoslijed pojma iskazana imenicom, ili pak jednostavno služe za brojenje (primjerice u brojalicama) – tradicionalno izdvajaju u posebnu vrstu riječi premda se morfološki i sintaktički dadu razvrstati drugačije te su unutar sebe nerijetko nehomogeni.

U svojoj strukturi glavni brojevi čuvaju obilježja starijih jezičnih stadija koji upućuju na razdoblje u kojem su se, uz jedninu i dvojinu, razlikovale i dvije vrste množine – manja ili bliža (kojoj pripadaju brojevi *tri* i *četiri*) te veća ili dalja (koja obuhvaća brojeve od *pet* nadalje) (Hamm 1956: 10). Prema Tafri (1989) brojevi *dva/dvije*, *tri* i *četiri* do početka 20. stoljeća pokazivali su sklonost prema nesklonjivosti, dok se od 1900. godine bilježi sve veća težnja njihovoj sklonjivosti. Ti brojevi istodobno pokazuju osobine promjenjivih i nepromjenjivih vrsta riječi (Tafra 2000: 267).

U hrvatskom jeziku vrlo rano počinje proces odumiranja deklinacije glavnih brojeva, koji traje i u naše doba (Rogić 1954/55: 138). Grubišić (1994: 81–82) tvrdi da se ipak uspostavlja pravilo koje glasi da se sintaktički sklopovi s prijedlozima mijenjaju kad je riječ o skamenjenim akuzativima.

Glavni se brojevi u gramatičkoj tradiciji obrađuju na različite načine. Najopsežniji gramatički opisi (Barić et al. 2005; Katičić 2002; Silić i Pranjković 2007) donose osnovne paradigme sklonidbe, ali bez sustavnoga objašnjenja pravila i bez dovoljno potkrijepljenih primjera. Posebno je otvoreno pitanje sklonidbe brojeva u spoju s prijedlozima. Za brojeve veće od četiri obično se navodi da su nesklonjivi, dok se brojevi *dva/dvije*, *tri* i *četiri* izdvajaju zbog posebne morfološke naravi. Broj *dva/dvije* razlikuje oblike prema rodu, a oblici *obadva/obadvije* u gramatikama se tumače kao naglašene, odnosno emfatične varijante. Brojevi *tri* i *četiri* u gramatičkoj se literaturi prikazuju kao promjenjivi, no u stvarnoj uporabi njihova se sklonidba često izostavlja. Gramatički priručnici također rijetko razrađuju način na koji se brojevi uklapaju u šire sintagmatske odnose, primjerice u kombinaciji s pridjevima ili unutar prijedložnih izraza. Raguž (1997) tvrdi da deklinacija brojeva i sintagma s brojevima nije obvezna; u govorenom je jeziku gotovo i nema. Ona je oznaka pisanoga, i to njegovanijega jezika. Kad su sintagme s brojevima bez prijedloga u genitivu, broj je načelno moguće deklinirati ili ne deklinirati, ali u standardnom se jeziku osobito preporučuje genitivni oblik tih brojeva: *Sjećam se dva takva slučaja*. / *Sjećam se dvaju takvih slučajeva*. Kad su sintagme s brojevima bez prijedloga u funkciji dativa ili instrumentala, brojevi se obvezno dekliniraju: *Lako je vama dvjema*. *Uhvatio ga je objema rukama*. Gubitak deklinacije tih brojeva ili rijetka deklinacija u skladu je s potpunom odsutnošću deklinacije brojeva od pet nadalje: *Dva su kojima sam već dao*. / *Pet ih je kojima sam dao*.

Barić et al. (2005) navode da glavni brojevi od jedan do četiri imaju više oblika te su promjenjive riječi, dok su ostali brojevi uvijek u istom obliku. Glede slaganja imenskih riječi s brojevima *dva*, *oba*, *obadva*, *tri*, *četiri* u nominativu, akuzativu i vokativu imenica koja znači ono što se broji i njezin pridjev stoje u dvojini. U ostalim padežima uz te je brojeve odgovarajući množinski oblik (*sa svih četiriju strana*, *objema rukama*). No vrlo se često umjesto odgovarajućega padeža, broja i imenice nakon prijedloga pojavljuje okamenjeni akuzativ (*iz oba broda*, *s dva blaga oka*). Katkad se okamenjeni akuzativ upotrebljava i kad pred njim nema prijedloga (*pomirenje dvije stranke*, *običaji ta tri naroda*). Takva je upotreba posljedica postupnoga nestajanja oblika brojeva i njihova prelaženja među nepromjenjive riječi. U

gramatici Barić et al. (2005) ističe se da se u biranom jeziku prednost daje padežnim oblicima.

Silić i Pranjković (2007) navode da se od glavnih brojeva sklanjaju *jedan, dva/dvije, tri i četiri*, ali ističu da sklonidba nije obvezatna ako se padežni oblici pojavljuju uz prijedlog.

Marković (2012: 497) napominje da u određenim sintagmama – osobito ustaljenim, čestim, frazeologiziranim ili terminologiziranim – sklonidba gotovo i ne dolazi u obzir (npr. *u dvama navratima, crkva s trima brodovima*). Matas Ivanković (2008: 265) ističe da okamenjeni akuzativ ne treba tumačiti kao dio rekcije pojedinih prijedloga, kako neki autori smatraju, nego kao imenski oblik „koji je nadišao svoju sklonjivost“.

4. Metodologija

Preliminarno istraživanje i lektorski uvid u tekstove pokazali su neujednačenu upotrebu dekliniranih oblika uz brojeve (primjeri 1 – 4). Osim toga pronađeni su i brojni primjeri u kojima je pogrešno upotrijebljen sklonidbeni obrazac, odnosno broj je naveden u pogrešnom padežu (primjer 5 i 6). Lektorske intervencije u tekst u vezi sa sklonidbom brojeva autori tekstova često odbijaju jer im se čine čudnim i neprihvatljivim (primjeri 7 – 9).

1. ... pa je odmah krenuo u intervenciju *sa dvije prijateljice* s kojima smo se družili na Mallorci.
2. Stan sam unajmila **s dvjema prijateljicama** iz Zagreba.
3. Dvojicu koja će simbolizirati nerazdruživo **jedinstvo dvaju naroda**.
4. Žestoko osudio taj napad na epsko bratstvo i **jedinstvo dva naroda**.
5. Priča ne bi bila potpuna **bez dvaju točaka** koje ga čine osobitim.
6. ... već kao istinski spoj **dvaju umjetnosti**...
7. ulošci za inkontinenciju **s dvama krilcima**
8. Besplatne uzorke podijelite **trima stalnim klijentima**.
9. Uštedite kupnjom **dvaju paketa odjednom**.

Iz navedenoga preliminarnog istraživanja i primjera iz korpusa izvedene su tri hipoteze:

H1: Propisana sklonidbena pravila ne provode se dosljedno bez obzira na jezični varijetet, ali su bolje prihvaćena u književnom tekstu u odnosu na internetske i govorene tekstove.

H2: Okamenjeni akuzativ postao je češćim izborom govornika od dekliniranih oblika.

H3: Sklonidba brojeva u prijedložno-padežnom izrazu ovisi o prijedlogu i padežu koji on traži.

Kako je spomenuto u Uvodu, istraživanje je provedeno na trima korpusima hrvatskoga jezika. Prvi je od njih hrvatski dio korpusa književnih tekstova RomCro koji se smatraju višim varijetetom. RomCro 2.0 (Mikelenić et al. 2025) višjezični je paralelni korpus koji sadržava originale i prijevode na sedam jezika, šest romanskih jezika i hrvatski jezik. Prva verzija toga korpusa (RomCro v.1.0) objavljena je 2022. godine. U RomCro v.2.0 uključena su 33 originalna teksta, ukupno 213 tekstova, 166 738 prijevodnih jedinica i 19,4 milijuna riječi, što je povećanje od 3,7 milijuna u odnosu na prethodnu verziju. U usporedbi s v.1.0 v.2.0 također sadržava tekstove na katalonskom jeziku. Korpus sačinjavaju izvorne rečenice iz književnih tekstova 20. i 21. stoljeća usklađene s njihovim prijevodnim ekvivalentima u preostalim jezicima. Korpus je sravnjen, lematiziran i morfosintaktički označen, a izvorni je redoslijed rečenica ispremiješan. Važno je naglasiti da je RomCro jedini višesmjerni korpus koji uključuje ovu jezičnu kombinaciju, zbog čega je iznimno vrijedan lingvistima, prevoditeljima, nastavnicima i drugim stručnjacima. Hrvatsku stranu korpusa sačinjavaju četiri izvorna djela: *Muzej bezuvjetne predaje* (D. Ugrešić), *Mediteranski brevijar* (P. Matvejević), *Dora i Minotaur: Moj život s Picassom* (S. Drakulić), *Povratak Filipa Latinovicza* (M. Krleža). S obzirom na sama djela koja su uključena u korpus, možemo ga smatrati višim varijetetom jer nema dijelova koji bi bili pisani razgovornim stilom, na dijalektu ili nekim jezičnim idiomima koji se ne bi mogli smatrati standardnim jezikom.

Hrvatski web korpus MaCoCu-hr 2.0 (Bañón et al. 2023) izgrađen je pobiranjem internetske domene „hr“ 2021. i 2022. godine, dinamički proširujući indeksiranje i na druge domene. S ciljem osiguravanja visokokvalitetnog korpusa uložen je znatan trud u čišćenje izdvojenoga teksta, čemu je pridonijelo uklanjanje

standardiziranih tekstova (*Boilerplate text*), uklanjanje duplikata, uklanjanje vrlo kratkih tekstova kao i tekstova koji nisu na hrvatskom jeziku. Osim toga ručno su provjereni uzorci iz najvećih 1500 domena, a uklonjene su i domene iz kojih su preuzeti tekstovi loše kvalitete kao što su strojno prevedene domene. Tekstovima su pridruženi i bogati metapodatkovni opisi koji omogućuju filtriranje skupa podataka na temelju kvalitete teksta i drugih kriterija, stoga je korpus koristan lingvistima, ali za treniranje jezičnih modela i drugih jezičnih tehnologija.

Korpus ParlaMint (Erjavec et al. 2021) zbirka je od 17 višejezičnih usporedivih korpusa koji se sastoje od parlamentarnih rasprava. Korpusi uključuju rasprave 17 nacionalnih parlamenata, među kojima je i potkorpus sastavljen od rasprava Hrvatskog sabora koji je u ovom radu poslužio kao korpus govorenoga jezika. Korpusi ParlaMint, nastali kao dio projekta ParlaMint koji financijski podržava CLARIN ERIC, označeni su bogatim metapodacima s raznim informacijama o govorniku, govoru, razdoblju itd. Vremenski je raspon većine parlamentarnih rasprava od 2015. do sredine 2020. godine.

5. Rezultati

Korpusna analiza sklonidbe brojeva *dva/dvije*, *tri*, *četiri* bila je ponajprije usmjerena na prijedložne sintagme u genitivu, instrumentalu te dativu i lokativu. Cilj je bio utvrditi učestalost sklonidbe brojeva u stvarnoj uporabi te ispitati ovisnost sklonidbe o prijedlogu, padežu i samom broju. Pozornost je također posvećena redukciji sklonidbe, odnosno okamenjenom akuzativu te pogrešnoj uporabi sklonidbenih obrazaca.

Usporedna analiza pokazuje da se neovisno o varijetetu brojevi *dva/dvije*, *tri*, *četiri* najčešće upotrebljavaju u nesklonjenim oblicima. U internetskim (korpus MaCoCu) i saborskim tekstovima (korpus ParlaMint) uočava se tendencija pojednostavljivanja morfološkoga sustava, drugim riječima učestalija je uporaba nesklonjenih oblika, osobito nakon prijedloga, nego u književnim tekstovima (RomCro).

Rezultati također pokazuju da prijedlog znatno utječe na provedbu sklonidbe. Okamenjeni akuzativ najčešći je u izrazima s prijedlozima *u* i *na* neovisno o padežu koji oni zahtijevaju, što upućuje na zaključak da stabilnost sklonidbenoga obrasca određuje broj, a ne funkcija prijedloga. Analiza korpusa dodatno potvrđuje da se brojevi *dvije*, *tri*, *četiri* češće pojavljuju u dekliniranom obliku od broja *dva*, što odražava veću normativnu nesigurnost vezanu uz taj broj. Pogreške u sklonidbi

najčešće su zamijećene u padežima koji su manje frekventni u jeziku, osobito u govornim tekstovima, a to su genitiv, dativ i instrumental. U nominativu i akuzativu rijetko su zamijećene pogreške u sklonidbi brojeva.

5.1. Prijedlozi s genitivom

Daleko najviše primjera u korpusima zabilježeno je uz prijedloge koji zahtijevaju genitiv: *od, iz, do, poput, bez, zbog, nakon, prije, između, tijekom*. Uz te se prijedloge brojevi u pravilu ne sklanjaju u svim trima korpusima. Jedina je iznimka sintagma koja se sastoji od broja *dvije* + prijedloga *od* – u korpusu MaCoCu oblik *dviju* zabilježen je 66 puta, a *dvije* 60 puta. Kad je riječ o muškome rodu, situacija je bitno drukčija. Nesklonjeni oblik broja *dva* u konstrukciji s prijedlogom *od* zabilježen je 52 126 puta, a sklonjeni oblik 1705 puta. Da nije to obilježje samo najvišega varijeteta, potvrđuju podatci iz korpusa RomCro, u kojemu je oblik *dviju* u genitivu zabilježen 18 puta s prijedlogom *od* u odnosu na 25 pojava nesklonjenoga oblika (tablica 1). Glede razlika među brojevima načelno se najviše sklanja broj *dva/dvije*, a najmanje broj *četiri*. Međutim, učestalost sklonidbe brojeva ovisi i o prijedlogu uz koji se broj pojavljuje. U korpusu MaCoCu brojevi se znatno češće sklanjaju uz prijedloge *od, iz, do, zbog, između, tijekom* nego uz prijedloge *poput, bez, nakon, prije*. Zanimljivo je izdvojiti da je uz prijedlog *nakon* oblik muškoga roda *dvaju* zabilježen 204 puta, dok ženski rod *dviju* nema nijednu pojavnicu, što je iznimka od utvrđenoga obrasca da se *dvije* češće sklanja nego *dva*. U korpusima RomCro i ParlaMint brojevi *dva, dvije* najčešće se pojavljuju u sklonjenom obliku uz prijedlog *između*, dok su uz ostale prijedloge sklonjeni oblici rijetki ili nisu zabilježeni.

Tablica 1. Brojevi s genitivom u korpusu RomCro

Prijedlog s G	RomCro							
	dva	dvaju	dvije	dviju	tri	triju	četiri	četiriju
od	60	6	25	18	62	2	22	0
iz	6	1	0	1	3	1	0	1
do	0	0	1	0	7	0	2	0
poput	11	1	1	4	0	1	0	0

Prijedlog s G	RomCro							
	dva	dvaju	dvije	dviju	tri	triju	četiri	četiriju
bez	0	1	0	0	0	0	0	0
zbog	1	0	0	0	0	0	0	0
nakon	30	0	15	0	29	0	8	0
prije	34	0	27	0	28	0	11	0
između	49	11	31	0	2	1	5	0
tijekom	5	0	4	0	7	0	2	0

5.2. Prijedlozi s instrumentalom, lokativom i dativom

Općenito gledano, brojevi uz prijedloge koji traže instrumental, lokativ i dativ pokazuju iste rezultate kao i kod prijedloga s genitivom. Iz tablice 2 vidi se da se primjerice oblik *dva* uz prijedlog *s/sa* pojavio u nesklonjenom obliku 51 143 puta, dok se u obliku *dvama* pojavio samo 752 puta. Rezultati pretraživanja korpusa pokazali su da je ista situacija i u drugim dvama korpusima, gdje se sintagma *s/sa* + *dva* + *imenica* pojavila 52 puta u korpusu RomCro, dok se sintagma *s/sa* + *dvama* + *imenica* u istom korpusu pojavila samo pet puta. Zanimljivo je kako je prijedlog *među* jedini uz koji se brojevi pojavljuju u dekliniranom obliku u dosta velikom postotku, pri čemu se oblik *dvjema* pojavljuje 266 puta, dakle više od nedekliniranog oblika *dva* koji se pojavljuje 213 puta.

Tablica 2. Brojevi s instrumentalom u korpusu MaCoCu

Prijedlog s I	MaCoCu							
	dva	dvama	dvije	dvjema	tri	trima	četiri	četirima
s/sa	51143	752	37043	1419	41423	710	22366	264
pod	269	15	81	9	145	9	38	1
među	178	101	213	266	1331	119	1338	19
pred	825	6	1035	14	675	9	248	0

Ista tendencija nesklonjenim oblicima uz prijedloge koji traže instrumental, lokativ ili dativ može se uočiti i u korpusu ParlaMint uz jednu dodatnu zanimljivost. Naime, u tom korpusu nisu se nijednom pojavili oblici *dvama*, *dvjema*, *trima* i *četirima* uz prijedloge *pod*, *među* i *pred*. Također se uz prijedlog *s/sa* nijednom nisu pojavili oblici *trima* i *četirima*, dok se oblik *dvjema* pojavio samo tri puta, a oblik *dvama* samo jednom. Rezultati jasno pokazuju da se u govorenom korpusu brojevi u sintagmama s prijedlozima koji traže padeže gotovo i ne sklanjaju.

Tablica 3. Brojevi s prijedlozima *o* i *prema* u trima korpusima

korpus	prijedlog	dva	dvama	dvije	dvjema	tri	trima	četiri	četirima
RomCro	o	2	0	3	4	3	1	0	0
	prema	0	1	0	2	0	0	0	1
MaCoCu	o	5613	57	4161	952	4218	517	1836	94
	prema	315	76	172	151	304	125	222	23
ParlaMint	o	72	1	86	1	48	2	7	1
	prema	2	1	3	0	0	0	0	0

5.3. Besprijedložne konstrukcije

Besprijedložne konstrukcije općenito su teško dohvatljive regularnim izrazima u korpusima pa rezultati nisu iskazani tabličnim prikazom. Pješačko istraživanje svih triju korpusa pokazalo je da je tu najviše riječ o atribuiranju imenice sintagmom broj + (pridjev) imenica (*oštećenja dvaju restorana*). Upravo u takvim konstrukcijama brojevi pokazuju najviše kolebanja u sklonidbi (primjeri 10 – 13).

10. Zabilježena su **oštećenja dvaju osobnih** vozila splitskih registracijskih oznaka.
11. Prilikom fizičkog sukoba došlo je i do **oštećenja dva osobna vozila**.
12. Došlo je do ozljeđivanja više osoba kao i **oštećenja dvije obiteljske kuće**.
13. Utvrdili su **oštećenja dviju dotrajalih cijevi**, koje poprečno sijeku ulicu Put oko Vrulje.

Osim u imenskom atributu besprijedložne se konstrukcije s brojevima javljaju i u različitim vrstama glagolskih dopuna te u instrumentalu načina (primjeri 14 – 16). U tim se primjerima brojevi sustavno sklanjaju i ne može se potvrditi dekli-

nacijsko kolebanje bez obzira na to o kojem je jezičnom varijetetu riječ, odnosno bez obzira na to u kojem se korpusu gleda.

14. Večeras **se sjećamo dviju strana** njegova života.
15. Fumero **je platio dvjema prostitutkama** koje su živjele u stanu preko puta.
16. Mađarska **je dvama zakonima vratila** preplaćene kamate dužnicima.

6. Zaključak

Analiza je pokazala da se u suvremenoj hrvatskoj jezičnoj praksi sklonidba glavnih brojeva ne provodi dosljedno unatoč propisanim pravilima u gramatičkim priručnicima. Deklinacija se najčešće gubi u konstrukcijama s prijedlozima te u slučajevima kada broj prethodi imenskoj sintagmi koja uključuje pridjev i imenicu. Takvi su izrazi osobito skloni analogijskom izjednačavanju i pojednostavljivanju, pri čemu broj gubi obilježja promjenjivosti.

U konstrukcijama s glagolima koji zahtijevaju dativ ili instrumental pojavljuje se vrlo ograničen broj primjera, no i u tim se slučajevima uočava odstupanje od normativno predviđene sklonidbe. Razlike među funkcionalnim stilovima¹ također su zamjetne. U književnim tekstovima sklonidba brojeva pokazuje veću pravilnost i ujednačenost, dok su odstupanja češća u internetskim i saborskim korpusima. U višim varijetetima hrvatskoga jezika pogreške pri deklinaciji rijetko se pojavljuju, što potvrđuje da je riječ o znanju koje govornici aktiviraju u formalnijim kontekstima. Okamenjeni akuzativ osobito je čest u prijedložnim izrazima i konstrukcijama s genitivom. Takvi su oblici zbog ustaljenosti i frekvencije postali prirodniji izbor od punih dekliniranih oblika.

Zaključno, može se reći da provedba sklonidbenih pravila uvelike ovisi o samom broju: brojevi *dvije*, *tri* i *četiri* češće se i točnije dekliniraju od broja *dva*, što potvrđuje veću stabilnost njihova sklonidbenoga obrasca.

¹ Pod funkcionalnim stilovima podrazumijeva se klasična podjela tradicionalno prisutna u literaturi (Mihaljević 2002). Književni tekstovi neosporno pripadaju književnom funkcionalnom stilu, dok su saborski tekstovi razgovorni stil. Za internetske je tekstove teško odrediti funkcionalni stil jer se internetski korpusi sastoje od mješavine različitih vrsta tekstova, od publicističkih i administrativnih do forumskih tekstova koji pokazuju osobitosti razgovornoga stila. Ugrubo zaključujući, književne tekstove smatramo dijelom višega varijeteta, internetski tekstovi najbliže su publicističkome stilu, dok saborski tekstovi pokazuju jasna obilježja razgovornoga stila.

Rezultati istraživanja mogu poslužiti kao podloga za preciznije i suvremenije opise brojeva u gramatičkoj literaturi, ali i za šire razumijevanje odnosa između norme i uporabe u hrvatskome jeziku. U cjelini sklonidba glavnih brojeva u hrvatskome jeziku ostaje područje u kojem se normativna pravila i stvarna uporaba ne poklapaju u potpunosti, što otvara prostor za daljnja istraživanja morfosintaktičkih i sociolingvističkih čimbenika koji na to utječu.

Zahvale

Ovaj rad financirala je Hrvatska zaklada za znanost projektom HR-ZZ-IP-2022-10-6867 *Hrvatski prijedlozi u upotrebi – semantička i sintaktička analiza* (HRPA) te Europska unija – NextGenerationEU. Izneseni stavovi i mišljenja pripadaju samo autoru i ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Literatura

- Bañón, Marta; et al. (2023) *Croatian web corpus MaCoCu-br 2.0*, Slovenian language resource repository CLARIN.SI, ISSN 2820-4042, <http://hdl.handle.net/11356/1806>
- Barić, Eugenija; Lončarić, Mijo; Malić, Dragica; Pavešić, Slavko; Peti, Mirko; Zečević, Vesna; Znika, Marija (2005) *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Erjavec, Tomaž; et al. (2021) *Multilingual comparable corpora of parliamentary debates ParlaMint 2.1*, Slovenian language resource repository CLARIN.SI, ISSN 2820-4042, <http://hdl.handle.net/11356/1432>
- Grubišić, Vinko (1994) „Mijenjaju li se brojevi dva, tri i četiri kad su s prijedlozima.“ *Jezik XLII*: 78–82.
- Hamm, Josip (1956) „Promjena brojeva 2, 3, 4.“ *Jezik 5* (1): 9–14.
- Katičić, Radoslav (2002) *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: HAZU i Globus.
- Marković, Ivan (2012) *Uvod u jezičnu morfologiju*. Zagreb: Disput.
- Matas Ivanković, Ivana (2008) „Koliko je akuzativ mjere okamenjen?.“ *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 34* (1): 255–267.
- Matas Ivanković, Ivana (2020) „Tvorba brojevnih riječi u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*.“ *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 46* (2): 853–870.
- Mihaljević, Milica (2002) „Funkcionalni stilovi hrvatskoga (standardnog) jezika (S posebnim obzirom na znanstveno-popularni i personalni podstil).“ *Rasprave Instituta za hrvatski jezik 28* (1): 325–343. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/68820>

- Mikelenić, Bojana; Bikić-Carić, Gorana; Bezlaj, Metka; Oliver, Antoni; Tadić, Marko (2025) *RomCro v.2.0 – Parallel corpus of Romance languages and Croatian*, HR-CLAR-IN, <http://hdl.handle.net/20.500.14615/2-16>
- Raguž, Dragutin (1997) *Praktična hrvatska gramatika*. Zagreb: Medicinska naklada.
- Rogić, Pavle (1954) „Deklinacija brojeva dva, oba (obadva), tri, četiri.“ *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 3 (5): 138–141.
- Silić, Josip; Pranjković, Ivo (2007) *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Tafra, Branka (1989) „Što su brojevi?.“ *Rasprave ZJ*: 219–237.
- Tafra, Branka (2000) „Morfološka obilježja brojevnih riječi.“ *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 26 (1): 261–275.

What is typical in the declension of cardinal numbers

Abstract

This paper deals with the actual use and declension of the numbers *two (dva, dvije), three, four*. A corpus study of the declension of these numbers in number + (adjective) noun phrases and prepositional phrases of the preposition + number + (adjective) noun type is presented. The research was conducted on three corpora of the Croatian language: 1. the Croatian side of the RomCro corpus, which contains literary texts that have undergone proofreading and editorial intervention and are considered as a higher variety; 2. the MaCoCu corpus of the Croatian language, which contains Internet texts that are considered as a lower variety; 3. ParlaMint – Croatian parliamentary debates (parliamentary debates in Croatian), which is considered as a spoken variety. The hypothesis investigated is that the prescribed declension rules are not consistently implemented regardless of the language variety, but that they are still better accepted in literary texts compared to Internet and parliamentary texts. Special attention is paid to prepositional expressions in which a numeral word is one of the components, and it is investigated whether the frozen accusative form has become a more frequent choice of speakers than the declined forms. It is also shown whether the declension of the number in a prepositional expression depends on the specific preposition and case it requires, or whether the frozen accusative form is typical for all prepositions. The results of this research show whether the typical use of numbers in real discourse follows what is prescribed in textbooks and can potentially be used in more recent descriptions of numbers as a grammatical category.

Keywords: cardinal numbers; declension of numbers; corpus research.